

προσθέσει, τουτέστι τῷ εἰδικῷ μέρει, εἴτουν τῷ κατηγορούμενῳ· καὶ f. 199 ὅσπερ ἐν ἐκείναις γίνεται· τε ἡ ἀντίφασις καὶ ἡ ἀλήθεια διορίζεται καὶ τὸ Ψεῦδος κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, σύντο καὶ ἐν ταύταις κατὰ τὸ δυνατόν ἔστιν, οὐ δυνατόν ἔστιν, ἡ ἀντίφασις γίνεται·, ταύτην δὲ εἰπεῖν ὃ
· τῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ Ψεύδους διορισμός.

Τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι.

Τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἀπόφασις ἀλλὰ κατάφασις ἀρρεστος, ἔσται ἀπόφασις τὸ μὴ δυνατὸν μὴ εἶναι, οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι· καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι, 10 ὃς εἶργεται· ἐδήλωτο, καὶ αἴσιόν ἔσται· τοῦ συγκλήθεύειν τὸ δυνατὸν εἶναι· καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι· οὐτοῦ δηλαδή, καταφάσεις εἰσὶν, γε μὲν ἀπλῆ, γε δὲ ἐκ μεταθέσεως εἰτούντος, καὶ οὐκ ἀντιφάσεις ἀλλήλων. Ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι· καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἐπεὶ ἀντίκεινται ἀντιφατικῶς, οὐδέποτε συγκλήθεύονται. ‘Ωσαύτως καὶ αἱ ἀρρεστοι, τουτέστι τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι· καὶ μὴ δυνατὸν μὴ εἶναι· οὐ συγκλήθεύουσι· διὰ τὸ καὶ ταύτας ἀντιφάσεις εἶναι· ἀλλήλων, κατάφασιν δηλαδή, καὶ ἀπόφασιν ἀντικειμένας.

Ο μοίως δέ.

Τὸ αὐτὸν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἀδυνάτου δείχνυται, καὶ πρὸν πάσαις ἐπεξελθεῖν (τὸν γὰρ τοῦ ἐνδεχομένου ἀντίφασιν προσέθηκε), καὶ θάλαττον περὶ πάντων τῶν τρέπων τὸ αὐτὸν ἀποφαίνεται· συλλέγων καὶ ἐπαναλαμβάνων τὰ περὶ τοῦ δυνατοῦ προειργμένα, ὅτι· τῷ μὲν εἶναι· καὶ μὴ εἶναι· γύρων ὑποκειμένων ἀποδεῖσθαι· δεῖ τὸν γε τὰς τοιαύτας μορφούντα προτάσσεις, κατάφασιν δὲ καὶ ἀπόφασιν ποιούντα τοὺς τρέπους, γίγοντας τὰς ἀρνίσεως καὶ μετὰ τὰς ἀρνίσεως τούτους προφέροντα, 20 ὁσπερ πρὸς ὑποκείμενον τὸ εἶναι· καὶ μὴ εἶναι· συντάττειν ταῦτα καὶ συγτιθέναι· καὶ ταύτας χρή, οἵτε θέται εἶναι· τὰς ἀντικειμένας ἀντιφατικῶς προτάσσεις· δυνατόν, οὐ δυνατόν, καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλῶν ὄμοιών. Προσέθηκε δὲ τὸ ἀληθές, οὐκ ἀληθές, πρὸς ἐνδεῖσθαι τοῦ μὴ τέσσαρας εἶναι μόνον τοὺς πάντας τρέπους, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἀλλούς, ὃς πρότερον εἶργεται· τὸ γὰρ δικαίως καὶ εὑσεβῶς καὶ ἀληθῶς καὶ ταχέως καὶ πιθανῶς καὶ δια τοιαύτα τρέποι λέγεσθαι· δύνανται, εἰ καὶ καθόλου καὶ οὐσιώδεις τοῖς πράγμασι μάλιστα οὖτοι εἰσιν οἱ τέσσαρες, ὡν καὶ τὴν ἀκολουθίαν αὗταί φεωρεῖν μέλλει.

f. 199▼

Καὶ αἱ ἀκολουθίσεις δὲ κατὰ λόγον.

Διορεσάμενος περὶ τῆς ἀντιθέσεως τῶν μετὰ τρέπου προτάσσεων, ὅτι ἀντίκεινται· δηλούσται ἀντιφατικῶς αἱ ἔχουσαι τὸν ἀρνήσιν ἐν τῷ τρόπῳ

κειμένην, οὐκ ἐν τῷ δίματι, ἐν τούτῳ τῷ μέρει διορίζεται περὶ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν, εἰτούν περὶ τῆς συγαλγθεύσεως, καὶ φησίν δὲ οὐ μόνον ἡ ἀντίφασις τούτῳ τῷ τρόπῳ καλῶς καὶ οἰκεῖως γίνεται, ὡς προείρηται, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀκολουθίεις εὐτάκτως γίμνησται τοιχεύσεωις προβαίνουσιν, ὥστε τὸν τρόπον τῆς ἀντιθέσεως μὴ μόνον δι' ἔσυτὸν ἀλγθῆ εἶναι, ἀλλὰ καὶ δὲ συμβαίνει τῇ κατὰ λόγου ἀκολουθίεις τῶν τοιχεύσεων προστάσεων. Είτα ἐκτίθησι τὰς μετὰ τρόπου προτάσεις ἐν τέτρασι συστοιχίαις ἐν τετραγώνῳ σχήματι, ὃν συστοιχίων ἑκάστῃ τέσσαρας προτάσεις τὰς μετὰ τῶν τεττάρων τρόπων ἔχει συντεθειμένας. Ἡ μὲν οὖν πρώτη καὶ δευτέρα ἐπονταὶ ἀλλήλαις ἀλγθευτικῶς ἐν τῇ ἐνδεχομένῃ ὅλῃ.

10

ἡ πρώτη συστοιχία	δυνατὸν εἶναι	οὐδὲν δυνατὸν εἶναι οὐδὲνδεχόμενον εἶναι ἀδύνατον εἶναι. ἀναγκαῖον μὴ εἶναι	τρίτη
	ἐνδεχόμενον εἶναι		
	οὐκ ἀδύνατον εἶναι		
	οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι		
δευτέρα	δυνατὸν μὴ εἶναι	οὐδὲν δυνατὸν μὴ εἶναι οὐδὲνδεχόμενον μὴ εἶναι ἀδύνατον μὴ εἶναι. ἀναγκαῖον εἶναι	τετάρτη
	ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι		
	οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι		
	οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι		

ἡ δὲ τρίτη ἐν τῇ τοῦ ἀδυνάτου, ἡ δὲ τετάρτη ἐν τῇ τοῦ ἀναγκαῖου, ἐν δὲ ταῖς ἀλλαῖς ὅλαις ἐπονταὶ πάλιν κατὰ τὸ ψεῦδος, ὥστε πανταχοῦ 20 ἐπονταὶ ἀλλήλαις οὕτω κείμεναι. Οὕτω τοίνυν ἐκθεῖς ἐν διαγράμματι τὰς μετὰ τρόπου προτάσεις καθὸ ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλαις, ζητεῖ εἰ καλῶς ἐκκεινται κατὰ πάντα, καὶ εὑρίσκει δὲ κατὰ μὲν τῇ γε ἀκολουθίᾳν καλῶς ἐκκεινται, κατὰ δὲ τὸ σχῆμα τῆς ἀντιφάσεως οὐ καλῶς· οὐ γάρ πᾶσαι κείνται ἀντιφατικῶς. Πρῶτον τοίνυν τοῦτο ποιεῖ, δὲ δείκνυσιν αὐτὰς μὴ 25 ἐκτεθεῖσθαι οὕτω καλῶς, ἐπειδὴ τῇ γε μὲν ἀκολουθίᾳν φυλάττουσι, τῇ γε δὲ ἀντίφασιν οὐ περιστρέψουσιν· δεύτερον, δείκνυσιν πῶς δεῖ ταύτας ἐκτιθεσθαι· τρίτον, περὶ τῆς τούτων τάξεως θεωρεῖ.

Περὶ τὸ πρῶτον τοίνυν οὕτω προχωρεῖ. Φησίν δὲ τὸ μὲν ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀδύνατον, τουτέστιν ἡ ἀντίφασις ὅλη τοῦ ἀδυνάτου ἡ ἀπλῆ ἀκολούθει ὅλη τῇ ἀντιφάσει τοῦ | δυνατοῦ καὶ ἐνδεχομένου, εἰ καὶ ἀντεστρέψει 200 τραπεζίων, διέτε οὐπὸ τὰς καταφάσεις τοῦ δυνατοῦ καὶ ἐνδεχομένου τῇ ἀπόφασίς ἐστι τοῦ ἀδυνάτου, οὐπὸ δὲ τὰς ἀποφάσεις τῇ καταφάσις· τέως δέ, εἰ καὶ ἀντεστραπεζίων, ἀλλὰ ἀντιφατικῶς κείνται, καὶ περιστρέψεται τῇ τε ἀκολουθίᾳ αὐτῶν πρὸς τὰς ἀλλαῖς καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλαις ἀντιθεσίαν. 25 Αὗται μὲν οὖν αἱ τοῦ ἀδυνάτου προτάσεις ἀκολουθοῦσι ταῖς τοῦ δυνατοῦ καὶ ἐνδεχομένου ἀντιφατικῶς πρὸς ἀλλήλαις, εἰ καὶ ἀντιστρέψως, ὡς εἴρηται. Αἱ δὲ προτάσεις τοῦ ἀναγκαῖου πῶς ἔχουσιν, διπτέον. Φανερὸν οὖν 30 θέτει οὐκ ὄμοιως ἔχουσιν, τῇ γονι οὐκ ἀντιφατικῶς ἀκολουθοῦσι ταῖς πρὸς

αὐτῶν, ἀλλ' ἐναντίως· αἱ γὰρ ἀντιφάσεις τούτων χωρὶς κεῖνται, οἵγουν
διαγωνίως· ἀνταποκρίνονται δὲ αἱ ἐναντίαι, καὶ οὕτως ἔπονται ταῖς πρὸ¹⁵
αὐτῶν. Τὸ γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι οὐκ ἔτειν ἀπόφασις τοῦ ἀναγκαῖον
μή, εἰναί· ἐνδέχεται γὰρ ἀληθεύεσθαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέρας· τὸ γὰρ
τὸ ἀναγκαῖον μή εἰναι, οὐκ ἀναγκαῖον μή εἰναι, οἷον τὸ ἕπεισθαι τὸν ἄν-
θρωπον, ἀλλὰ μήν καὶ φεύγεσθαι ἐγένεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέρας,
οἷον ἀνάγκη, μή ἀναπνεῖν τὸ ζῷον, οὐκ ἀνάγκη ἀναπνεῖν τὸ ζῷον. Ἐπει-
τοίνυν συνέρχονται κατὰ τε τὸ φεῦγεσθαι καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐκ εἰσὶν ἀντι-
φατίκαι, ἀλλ' ἐναντίαι· οὕτω γὰρ ἐλέγομεν ἔχειν τὰς ἐναντίας. Ἀλλὰ καὶ
αἱ ἐν ταῖς ἀλλαγές συσταχίαις προτάσεις τοῦ ἀναγκαῖου ὡστάτως ἔχουσιν,
οἵγουν ἐναντίως, ὡς ἵστενον αμοιβαῖς ποτε ἀλλήλαις καὶ συνεπόμεναι· ὅλως
γὰρ ή ἀπλῆ ἀπόφασις καὶ ή ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, καὶ πάλιν ή ἐκ
μεταθέσεως ἀπόφασις καὶ ή ἀπλῆ κατάφασις ἐναντίως ἔχουσιν, ὡς πολ-
λάκις εἴρηται πρότερον.

16

Αἴτιον δέ.

Νῦν τίθησι τὴν αἰτίαν τοῦ μή τεθεῖσθαι ἀντιφατίκως τὰς τοῦ ἀναγ-
καῖου προτάσεις, ὥσπερ καὶ τὰς τοῦ ἀδυνάτου καὶ τῶν ἀλλῶν, καὶ φησίν
ὅτι ή αἰτία τούτου ἔστιν ὅτι τὸ ἀδύνατον ταῦτὸ δυνάμενον τῷ ἀναγκαῖῳ
οἵγουν ἵστενον αμοιβῇ καὶ ἀκολουθοῦν οὐ δύναται ἀλλως ἀποδίδοσθαι εἰ
μή ἐναντίως, οὕτω δηλοντές ὅτε, εἴπερ ή τοῦ ἐνδέκατοῦ τούτων κατάφασις
εἴτε, ἀπλῆ, τὴν ἑτέραν εἶναι ἐκ μεταθέσεως· ἀλλ' οὐ δύνανται ποτε τὸ
αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ τῆς καταφάσεως· ὃ γὰρ ἀδύνατον εἶναι, φησί,
τοῦτο ἀναγκαῖόν ἔστιν οὐκ εἶναι, ἀλλὰ μή εἶναι, οἵγουν τοῦτο ἀναγκαῖόν
ἔσται μή εἶναι· καὶ δηπερ ἀδύνατον μή εἶναι, τοῦτο ἀνάγκη εἶναι, ἀλλ' οὐκ
αἱ ἀνάγκη, μή, εἶναι. Ὁρᾶς πῶς τῇ ἀπλῇ καταφάσαι τοῦ ἀδυνάτου ἔπειται
ή ἐκ μεταθέσεως κατάφασις τοῦ ἀναγκαῖου, καὶ τῇ ἐκ μεταθέσεως ἀπο-
φάσεις τοῦ ἀδυνάτου ή ἀπλῇ κατάφασις τοῦ ἀναγκαῖου. Διὰ τοῦτο, ἐπει-
αὐταίς ἐτέθησαν ἐν τῇ τρίτῃ, καὶ τετάρτῃ, συστοιχίᾳ, ἔδει τὰς ἀποφάσεις
καθισθαι· ἐν ταῖς ἑτέραις συστοιχίαις τούτων ἀπαντικρύ, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ²⁰⁰
τὴν ἀπλῆν ἀπόφασιν τοῦ ἀδυνάτου ἐτέθη, ή ἀπλῆ ἀπόφασις τοῦ ἀναγ-
καῖου, καὶ ὑπὸ τὴν ἑκατόντα εἰναῖς τοῦ ἀδυνάτου ή ὅμοια ἀπό-
φασις τοῦ ἀναγκαῖου. Ἰνα τοίνυν ἀκολουθήσῃ τῷ ἀδύνατον εἶναι τὸ
ἀναγκαῖον μή, εἶναι, καὶ τῷ ἀδύνατον μή, εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ἐπει-
οὐκ τῇδύναται ἀλλως ἀκολουθεῖν (οὐ γὰρ συμβαίνει ταῦταν τὸ ἀναγκαῖον
καὶ τὸ ἀδύνατον, ὥσπερ τὸ δύναται καὶ ἐνδεχόμενον· διὸ καὶ ἀκολου-
θεῖσιν ἐκεῖνα ἐν τῷ αὐτῷ γένει· τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως, ἀλλὰ
τότε συμβαίνουσι ταῦτα, καὶ τότε ἵστενον αμοιβαῖς, ὅπόταν ἐναντίως καὶ
ἀντεστραμμένως ἀποδίδονται, οἵγουν ὅπόταν ή μὲν τοῦ ἑτέρου πρότασις

ἀπλῆ, γῇ δὲ τοῦ λοιποῦ πρότασις ἐκ μεταθέσεως λαμβάνεται; οὐκ τοίνυν τοῦτο γένηται, συγέβη καὶ τὸ κολούθησεν ἐκεῖνα μὲν, τούτεστι τὰς τοῦ ἀδυνάτου προτάσεις, ἀκολουθεῖν ὅμοιως τῷ ἀδύνατῷ καὶ μὴ δυνατῷ, γῆγουν ἀντιφατικῶς· ταῦτα δέ, γῆγουν τὰς τοῦ ἀναγκαῖου, ἔναντιώς, ὡς εἴρηται, καὶ οὐκ ἀντιφατικῶς.

"Ἡ ἀδύνατον οὗτον κεῖσθαι.

Εἰπὼν δέ: οὐκ διμοίως κείνται αἱ τοῦ ἀναγκαῖου προτάσεις ταῖς ἄλλαις κατὰ τὸ ἀντιφατικόν, ἐξ οὗ ἔπειται τὴν προειρημένην ὑπογραφήν καλῶς μὲν ἐκτείνεσθαι· δέοντας κατὰ τὴν ἀκολούθησιν, μὴ καλῶς δὲ διστονικάς τὸν ἀντίφατον, τοὺς ἀποφαίνεται, δέ: ἀδύνατον οὕτω κεῖσθαι τὰς τοῦ ἀναγκαῖου ἀντιφάτεις, γῆγουν κεχωρισμένως καὶ διαγωνίως, ἀλλὰ δεῖ καὶ αὖτάς κατὰ τὰς ἄλλας ἀντιφατικῶς κεῖσθαι. "Ἄμα τε τοίνυν δείχνουσιν, δέ: οὐ καλῶς κείνται, καὶ πῶς ὀφείλουσι κεῖσθαι δείχνουσιν.

Λαμβάνει τοίνυν ὁσπερ ἀρχήν τῶν τὸ ἀναγκαῖον εἶναι | καὶ φησίν f. 201 δι τούτῳ ἔπειται καὶ συναληθεύει τὸ δυνατὸν εἶναι. Τοῦτο τοίνυν τὸ is λῆμμα καὶ ταύτην τὴν θέσιν ἀποδείκνυσιν οὕτως. Εἰ γάρ μὴ ἀκολουθεῖ, φησί, τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατὸν εἶναι, ἀκολουθήσει: αὗτῷ γέ τοι ἀπόφασις τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι· ἐπὶ παντὸς γάρ γέ κατέφασις, γέ γέ ἀπόφασις τῷδε οὐ δυνατὸν εἶναι εἴστι: ταῦτόν εἴστι τὸ ἀδύνατον εἶναι· τὸ δέ τοι ἀναγκαῖον εἶναι ἔσται ἀδύνατον εἶναι, ὅπερ ἀτοπον. Καὶ οὕτω τῷ εἰς 20 ἀτοπον ἀπαγωγῇ, ἀποδεῖξας τὸ λῆμμα, ἔρχεται πρὸς τὸ προκείμενον, καὶ ξητεῖ τὸ δι γέ τῶν τοῦ ἀναγκαῖου προτάσεων συμφωνήσεις μᾶλιστα τῷ δυνατὸν εἶναι, δι τὴν δυνατὸν εἶναι ταῦτόν εἴστι τῷ ἐξ ἀνάγκης εἶναι, ὡς δέδεικται. Φησίν οὖν, δέ: ἀδύνατον ὑπὸ τὸ δυνατὸν εἶναι κεῖσθαι τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι· εἰ γάρ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι ἔπειται τὸ δυνατὸν εἶναι, τῷ 25 δὲ δυνατὸν εἶναι ἔπειται τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι, τῷ δὲ οὐκ ἀδύνατον εἶναι ἀκολουθεῖ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, ἔσται τὸ ἀναγκαῖον εἶναι μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἀτοπον. Οὐκ ἄρα δεῖ ὑπὸ τὸ δυνατὸν εἶναι κεῖσθαι τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. Ἐκβεβλήσθω τοίνυν αὕτη.

Σκεπτέον δὲ περὶ τοῦ ἀναγκαῖου εἶναι καὶ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, γῆγουν zo περὶ τῶν καταφατικῶν, εἰ ἀρμένουσιν αὗται τῷ δυνατὸν εἶναι. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ' αὗται, φησίν, ἀρμένουσιν· τῷ μὲν γάρ δυνατῷ ἀμφω ἐνδέχεται συμβαίνειν, καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι· ὅποτέρα δὲ τούτων τῶν τοῦ ἀναγκαῖου καταφατεῖν ἀληθής εἶη, οὐκέτι ἔσται ἀληθής ἐκεῖνα. Εἰτα ἔξηγειται τὸ εἰρημένον. Τὸ μὲν γάρ δυνατόν, φησίν, διμή δυνατὸν εἶναι εἰ καὶ μὴ εἶναι, ὡς τὸ ἴματιον δυνατὸν διατηρηθῆναι, καὶ μὴ διατηρηθῆναι. Εἰ δὲ ἀνάγκη, εἶναι, γέ εἰ ἀνάγκη μὴ εἶναι, οὐκ ἔσται δυνατὸν εἶναι καὶ

μὴ εἰναῖς· εἰ μὲν γὰρ ἀνάγκη εἰναῖς, ψεῦδός ἐστι τὸ δυνατὸν μὴ εἰναῖς· εἰ δὲ ἀνάγκη, μὴ εἰναῖς, ψεῦδός ἐστι τὸ δυνατὸν εἰναῖς, ὥστε οὐδετέρα τῶν τοῦ ἀναγκαῖου καταφάσεων συμφωνεῖ τῷ δυνατὸν εἰναῖς. Τεσσάρων τούνα
σὺσῶν τῶν ὅλων τοῦ ἀναγκαῖου προτάσσεων, καὶ τῶν τριῶν ἀποδοκιμασθεί-
σ. 201 • σῶν γῆρη, λεπεταῖ συμφωνεῖν τῷ δυνατὸν εἰναῖς τὴν λοιπὴν | τοῦ ἀναγ-
καῖου πρότασιν, τὴν ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασιν δηλαδή, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον
μὴ εἰναῖς· αὕτη γὰρ συμφωνεῖ καὶ τῷ ἀναγκαῖον εἰναῖς, ὅπερ ὥσπερ ἀρχήν
τινα καὶ κανόνα τῇς ἀκολουθίᾳ προστεθέμεθα. Αὕτη καὶ ἀντιφατικῶς
ἀντίκειται τῇ προτάσει τοῦ ἀναγκαῖου τῇ ἐπομένῃ τῷ οὐ δυνατὸν εἰναῖς·
10 ἐκείνῳ γὰρ τῷ οὐ δυνατὸν εἰναῖς ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἰναῖς, καὶ τούτῳ
αὕτης τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἰναῖς. Ταύτη τοίνυν τῇ ἐκ μεταθέσεως καταφάσει
τοῦ ἀναγκαῖου ἀντίκειται ἀντιφατικῶς τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἰναῖς, ὅπερ
ἐδοκιμάσαμεν. Κατὰ τὸν εἰρημένον τοίνυν τρόπον, τουτέστιν ἐὰν ὅπερ τὸ
δυνατὸν εἰναῖς τεθῇ τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἰναῖς, ἐκβληθέντος τοῦ οὐκ
ἀναγκαῖον εἰναῖς, ἀκολουθοῦσι καὶ αὐτοῦ ἀναγκαῖον προτάσεις ἀντιφατι-
κῶς ὁμοίως ταῖς ἄλλαις, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀδύνατον ἢ ἀτοπον συμβαίνει,
τιθεμένων τῶν προτάσεων οὕτως ὡς εἰρηταί· ἢ, τε γὰρ ἀκολουθία καὶ ἡ
ἀντιφασίς ὁμοῦ περισώζεται καὶ πάντα ὁμοῦ καλῶς ἔχει.

Leçon XIII.

20

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΡΕΙΣΚΑΙΣΕΚΑΤΗ.

Ἄπορήσειε δ' αὐτὸν τοις, εἰ τῷ.

Νῦν καὶ νεᾶς ἀπορίαν πρὸς τὸ λῆμμα ἐκεῖνο, διτοῦ τῷ ἀναγκαῖον εἰναῖς τὸ
δυνατὸν εἰναῖς ἐπεταῖ, καὶ διαλεκτικῶς τῇ ἀπορίᾳ ταύτη ἐπαγωνίζεται
ἐπιχειρῶν ἐξ' ἐκάτερα, γνωτινα ἀπορίαν λύει ἐν τῷ· „Φανερὸν δὲ.“
25 Ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἀκολουθίαν τῶν μετὰ τρόπου προτάσεων ἔστειλεν δπως
γίνεται δι' ὅλου ἀντιφατικῶς, μεταποιήσας τὰς τοῦ ἀναγκαῖου προτάσεις
οὐ καλῶς πρότερον ἐκτεθείσας, καὶ ἔστειλε τοῦτο, ως ἐπί τινος θεμελίου
ἐκείνου τοῦ λῆμματος ἔδει λίγην ἀσφαλίσασθαι τὸν θεμέλιον, ἵνα βεβαίως
μένη τὰ σίκαδεμηθέντα, καίτοι γε οὐδὲν ἄλλως περιττὸν ἢ γε τοιαύτα
30 ἀπορεῖν τε καὶ ἐπιλύεσθαι πρὸς τὸ εἰδέναι τὴν φύσιν τοῦ δυνατοῦ, πολυ-
σγίῃ οὔσαν καὶ ἀμφιβολίας τίκτειν δυναμένην.

Πρῶτον τοίνυν δείχνυσι τὴν κατάφασιν, διτοῦ ἐπεταῖ τῷ ἀναγκαῖον
εἰναῖς τὸ δυνατὸν εἰναῖς τῇ εἰς ἀτοπον ἀπαγωγῇ. Εἰ γὰρ μὴ ἐπεταῖ, φησίν,
ἀκολουθήσει· γε ἀντιφατικῶς ἀντικειμένη, τὸ μὴ δυνατὸν εἰναῖς καὶ εἴ τις
35 μὴ λέγοι ταύτην εἰναῖς ἀντιφατικῶς ἀντικειμένην, ἀνάγκη, πᾶσα λέγειν τὸ

4 ἐποιητὴ τῷ οὐ δυνατῷ εἶναι Α 20 Ἀντιγωνὶς γένει BC 21 εἰ τῷ οὐ δυνατῷ BC

δυνατὸν μὴ εἶναι, ἔπειρ | ἀληθῶς μὲν οὐκ ἀντίκειται ἀντιφατικῶς τῷ δυ- f. 202
νατὸν εἶναι (συγγωρείσθω δ' οὐν γῦν ἐκ περιουσίας, ὥστε ἀνάγκη τὴν
ἴτεραν τούτων ἔπεισθαι τῷ ἀναγκαῖον εἶναι, εἴπειρ μὴ ἔπειται κατόπιν τὸ
δυνατὸν εἶναι· ἐπὶ παντὸς γὰρ η κατάφασις, η η ἀπέφασις), ἀλλὰ ταῦτα
ἀμφω φευγῆ εἰσι κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ ἀδύνατον ἔπεισθαι αὐτῷ· 5
ἴκεται ἄρα τὸ δυνατὸν εἶναι.

ΑΛΛΑΖ ΜΗΓ.

Εἴτα δείκνυσιν ὅτι οὐχ ἔπειται λόγῳ τοιῷδε τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ
δυνατὸν ἔστι μὴ εἶναι. Εὐ τοίνυν τῷ ἀναγκαῖον εἶναι ἔπειται τὸ δυνατὸν
εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι ἔσται δυνατὸν μὴ εἶναι, καὶ δει μαρφωνίσθαι: 10
τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἰ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατὸν εἶναι ἔπειται, τὸ
ἀναγκαῖον εἶναι ἔσται δυνατὸν μὴ εἶναι· ἀλλὰ τοῦτο ἀτοπον· καὶ τὸ
ἥγονται σύρας ἀτοπον. Ἡ δὲ ἀκολουθία δείκνυται ἐντεῦθεν. Πᾶν τὸ
δυνατὸν εἶναι δύναται καὶ μὴ εἶναι, ὥστε εἰ τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν
μὴ εἶναι ἔστι, καὶ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι δυνατὸν ἔσται μὴ εἶναι, εἴπειρ τῷ 15
ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατὸν εἶναι ἀκολουθεῖ.

Φανερὸν δέ.

Νῦν λύει τὴν ἀπορίαν, ἐνιστάμενος πρὸς ἔκεινο τὸ μέρος τοῦ δευ-
τέρου μέρους τῆς ἀπορίας, ὅτι τὸ αὐτὸν δύναται εἶναι καὶ μὴ εἶναι, λέγων
ὅτι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν εἶναι, η βαδίζειν, καὶ τὰ ἀντικείμενα δύναται, 20
ἥγουν καὶ εἶναι καὶ μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὅν οὐκ ἀληθεύει τοῦτο
ἥγονται. Ποιεῖται γοῦν τὴν λύσιν ἐκ τοῦ διελέσθαι τὰ δυνατὰ η τὰς
δυνάμεις, καὶ φησὶν ὅτι τῶν δυνάμεων αἱ μέν εἰσιν ἀλογοί, ὡς ἐν τοῖς
ρυσικῶς ποιοῦσιν· αἱ δέ εἰσι λογικαί, ὡς ἐν τοῖς ἔχουσι τὴν προσάρτεσιν
καὶ τὸ αὐτεξούσιον. Αἱ μὲν οὖν μετὰ λόγου δυνάμεις αἱ αὐταὶ εἰσι 25
πλειόνων ήγουν διαφόρων καὶ ἔτι τῶν ἐναντίων· αἱ δέ ἀλογοί οὐ πᾶσαι
δύνανται τὰ ἐναντία, διότι αἱ μὲν αὐτῶν εἰσιν ἐνεργητικαί, καὶ αὐταὶ οὐ
δύνανται τὰ ἀντικείμενα, ὥσπερ η δύναμις τοῦ πυρὸς ἀεὶ ἔστι πρὸς τὸ
θερμαῖνειν, ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλων, διακ ἐνεργεῖ ἀεὶ, τουτέστιν δια
ίχει δύναμιν ἐνεργητικὴν καὶ ἀλογούν· αἱ δέ εἰσι παθητικαί, καὶ αὐταὶ 30
δύνανται τὰ ἀντικείμενα, οἷον ὁ σίδηρος ἔχει δύναμιν τοῦ ψυχραίνεσθαι
καὶ μὴ ψυχραίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον θερμαίνεσθαι. Ἀλλὰ τοῦτο, φησι,
τουτέστιν | η τῶν δυνάμεων διαίρεσις, τούτου χάριν εἰρηται· οὐ γάρ ἀπλῶς f. 202
ἢ περ τῶν δυνάμεων λόγος ἀρμέττει τῇ παρούσῃ προθέσει, ἵνα δεῖξωμεν
ἢ οὐ πᾶσα δύναμις τῶν ἐναντίων ἔστι δεκτική, οὐδὲ πᾶσα αἱ ὄμοιες εἰς 35
δυνάμεις εἴτουν αἱ ἀλογοί· ὥστε φεύδος ἔστιν ἀπλῶς ἀξιοῦν τὸ δυνατὸν

πᾶν δύνασθαι τὰ ἀντικείμενα· οὔτε γάρ πᾶσαι αἱ δυνάμεις ἀπλῶς τῷ
ἀντικείμενῳ εἰσὶ δεκτικαί, οὔτε πᾶσαι αἱ δύμεις, εἴτουν αἱ ἄλογοι· τὸ
γάρ πῦρ ἄλογον δύναμιν ἔχον τοῦ θερμαίνειν, ὡς εἴρηται, δύμας οὐκ ἔχει
δύναμιν τοῦ μὴ θερμαίνειν.

δ

*Ενας δὲ δύναμεις.

Ἐντάξις πρὸς ἐκεῖνον τὸν λόγον, διστις τῇσι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν δέχεσθαι
τὰ ἀντικείμενα ἀπὸ τῆς διαρέσεως τῷ δυνατῷ τῇ τῶν δυνάμεων, νῦν
ἔρχεται εἰδικῶς πρὸς τὴν λύσιν, καὶ φῆσιν δις ἔνας δὲ δυνάμεις,
τουτέστιν διατάσσει τῷ ἀντικείμενῳ εἰσὶ δεκτικαί, δύμώνυμοί εἰσιν, διτι αἱ
μέν εἰσι ἐνεργείαι, αἱ δὲ εἰσι πρὸ τῆς ἐνεργείας· τὸ γάρ δυνατὸν οὐχ
ἀπλῶς λέγεται, ἀλλὰ διχῶς· τὸ μὲν γάρ λέγεται δυνατόν, διτι ἀληθές;
διτιν ὡς ἐνεργείας, οἷον δυναταί βαδίζειν τι, διτε βαδίζει, καὶ δυναταί
γράψειν, διτε γράψει, καὶ δλως δυναταί εἶναι, διτε ἔστιν ηδη κατ' ἐνέργειαν,
ἢ λέγεται εἶναι δυνατὸν ηγούν γράψειν, τῇ βαδίζειν, τῇ δισυνη.
τὸ δὲ λέγεται δυνατόν, διτι ἐνεργήσειν ἀν, τουτέστιν διτι ἔχει δύναμιν πρὸς τὸ ἐνεργήσει
ἄν ποτε, οἷον τὸ νῦν ιστάμενον δυνατὸν βαδίζειν, διτι βαδίσειν ἀν. Καὶ
τὸ μὲν δεύτερον σημανόμενον τῆς δυνάμεως ἀρμόζει τοῖς κινητοῖς μόνοις
πράγματι, τουτέστι τοῖς γεννητοῖς καὶ φθιτοῖς· τὸ δὲ πρῶτον εἶδος τῆς
δυνάμεως, τουτέστι τὸ συνημμένον τῇ ἐνεργείᾳ, ἀρμόζει καὶ τοῖς ἀκινή-
τοῖς, τουτέστι τοῖς ἀγεννήτοις καὶ ἀφθάρτοις καὶ δλως τοῖς αἰδίοις, λέγε
δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀκινήτοις, διότι καὶ τοῖς κινητοῖς. Τὸ μὲν οὖν δυνατὸν
διχῶς λέγεται, ὡς εἴρηται· τό τε βαδίζον ηδη καὶ ἐνεργοῦν, καὶ τὸ βα-
δίστακόν, τὸ μέλλον ἀν ἐνεργεῖν, ἀτινα καὶ ἀμφότερα ἀληθές ἔστιν εἰπεῖν
τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι βαδίζειν, ηγούν καθ' ἐκατέρου τούτων, τοῦ τε βαδί-
ζοντος τῇδε, καὶ τοῦ βαδίσοντος, ἀληθές ἔστι λέγειν, διτι οὐκ ἀδύνατον
f. 203 ἔστι βαδίζειν, τουτέστι | δυνατόν ἔστι βαδίζειν· ὠσαύτως καὶ τὸ δυνατόν
ἔστιν εἶναι κατὰ τοῦ ἐνεργείᾳ σητος καὶ τοῦ δυναμένου εἶναι..

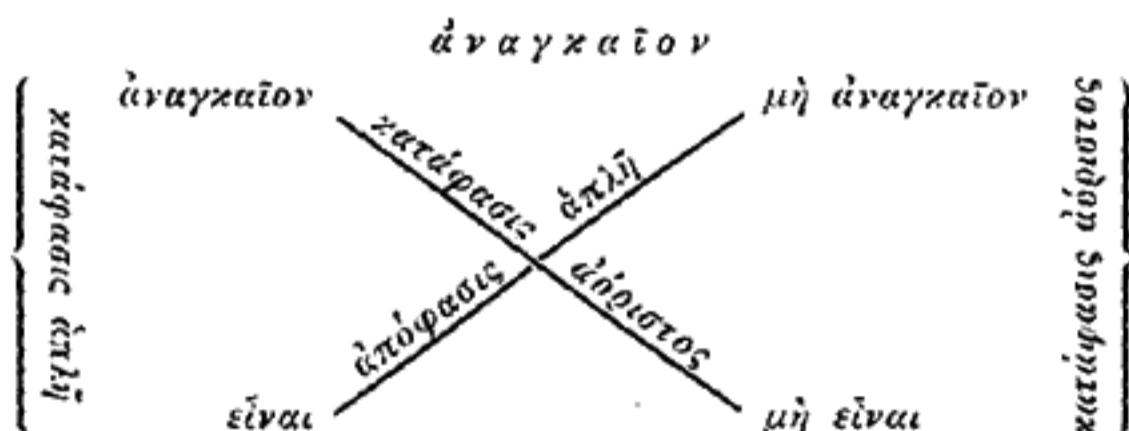
Τὸ μὲν οὖν σῦτω.

Νῦν ἐφαρμόζει τὴν διάκρισιν τοῦ δυνατοῦ τὴν προσεγών τεθειμένην
τῷ προκειμένῳ· τὸ δὲ προκείμενον τῇ εἰ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατόν
εἶναι ἐπεταί. Καὶ φῆσιν διτι τὸ μὲν σύτω δυνατόν, τουτέστι τὸ πρὸ τῆς
ἐνεργείας δυνατόν, οὐκ ἀληθές ἔστι κατὰ τοῦ ἀναγκαῖου ἀπλῶς εἰπεῖν·
θάτερον δὲ ηγούν τὸ συνημμένον τῇ ἐνεργείᾳ ἀληθές ἔστι κατὰ τοῦ
ἀναγκαῖου εἰπεῖν, τουτέστι θάτερον μὲν σημανόμενον τοῦ δυνατοῦ ίσο-
το δυναμεῖ τῷ ἀναγκάσθω, θάτερον δὲ οὐκ ίσοδυναμεῖ οὐδὲ ἐπαληθεύει τῷ
ἀναγκαῖῳ, καὶ σύτω τὸ δυνατὸν καθόλου ἔστι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον. Εἰ

γοῦν παντὶ τῷ ἐν μέρε: ἔπειται τὸ καθήλου πρὸς αὐτό, ὥσπερ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ζῷον ἔπειται, καὶ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι ἔπειται τὸ δυνατόν εἶναι, ἀλλ' οὐχ ἔπειται ἀπλῶς ὡς ἐξισάζειν, ἀλλ' ὡς τὸ καθήλου ἔπειται τῷ ἐν μέρει, καὶ οὐκ ἀνάγκη διὰ τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι, ὥσπερ τὸ δυνατόν δύναται εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ὥστε γένεσι τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀπορίας, διότι, εἰ καὶ ἔπειται τὸ δυνατόν τῷ ἀναγκαῖῳ, ὡς τῷ μερικῷ τὸ καθήλου, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔπειται ὥστε πᾶν σημανόμενον τοῦ δυνατοῦ ἀφαρμόζειν καὶ λοιδούμενον τῷ ἀναγκαῖῳ, ὥσπερ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἔπειται μὲν τῷ ζῷον ὡς ἐπὶ πλέον αὐτοῦ λεγόμενον, ἀλλ' οὐ πᾶν εἰδος τοῦ ζῷου· εὐ γάρ ἔστιν ὁ ἀνθρώπος ἄπαν τὸ ζῷον. Οὗτος οὖν τὸ ἀναγκαῖον ἔστιν διπλὸν τὸ δυνατόν, ἀλλὰ θάτερον μέρος τοῦ δυνατοῦ, διπέρ συγχέεται τῇ ἐνεργείᾳ, οὐχ διπέρ ἔστι πρὸ τῆς ἐνεργείας, ὃ δὴ ἐπικριτερίου ἔστι καὶ δυνάμειν εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

Kai ἔστι.

Νῦν λέγε: περὶ τῆς τάξεως τῶν μετὰ τρόπου προτάσεων, ἐπεὶ περὶ τῆς ἀκολυθίας αὐτῶν ἀκριβῶς εἴπει καὶ ἐπελύσατο ὅτι τὰς ἀποτάκτομένας ἀμφιβολίας. Φησὶν οὖν, ὅτι αἱ τοῦ ἀναγκαῖου προτάσεις ὀφείλουσι πρῶται πάντων τίθεσθαι, αἱ δὲ ἄλλαι ταύταις ἀκολουθεῖσιν. ἔστι γάρ τὸ ἀναγκαῖον ἀρχή, ἵσως, καὶ εἴπει τὸ ἵσως, διότι τὸ ἀναγκαῖον πρότερόν ἔστι τοῦ δυνατοῦ τῇ αἰτινότητι, | ἀλλὰ τὸ δυνατόν πρότερόν ἔστι τοῦ ἀναγκαῖου τῇ κοινότητι· διότι γοῦν τρόπῳ τινὶ ἔστι καὶ τὸ δυνατόν πρότερον, τὸ ἵσως προσέκτηκεν. Ἔστι τοίνυν ἀρχή, φησί, πασῶν τῶν ἄλλων τροπῶν, ὡς ἀν οὗτως εἴπω, προτάσεων τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τουτέστιν αἱ τοῦ ἀναγκαῖου προτάσεις πᾶσαι, αἱ τε

ἴπλαι καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις. Τοῖς γάρ τέλεσιν ὅροις τούτοις τὰς τέσσαρας προτάσεις ἐστήλωσεν, αἱ γίνονται τῇ πατριαρχῇ τῶν ὅρων τούτων συμπλοκῇ. Καὶ τίθησι διάγραμμα, ἐνῷ τε τοῖς πρῶταις αἱ τοῦ ἀναγκαῖου προτάσεις, αἱ δὲ ἄλλαι ἔπονται κατὰ λόγον.

Φανερὸν δῆ.

Ἐπεὶ περὶ δυνάμεως εἴπε καὶ ἐνέργειας, ὡς περὶ πορίζεται τίνα συ.

οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι	α'. ἀναγκαῖον εἶναι οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι ἀδύνατον μὴ εἶναι	οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. γ'. δυνατὸν μὴ εἶναι ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι.
10	β'. ἀναγκαῖον μὴ εἶναι οὐ δυνατὸν εἶναι οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι ἀδύνατον εἶναι	οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι δ'. δυνατὸν εἶναι ἐνδεχόμενον εἶναι. οὐκ ἀδύνατον εἶναι.

περάσματα περὶ αὐτῶν. Καὶ τὸ ἐν ἔστιν, ὅτι παραβάλλει τὴν δύναμην πρὸς τὴν ἐνέργειαν καθ' αὐτήν· τὸ δὲ δεύτερον, ὅτι θεωρεῖ περὶ αὐτῶν πῶς ἔχουσιν ἐν τοῖς πράγμασι. Λέγει τοίνυν, πρῶτον, ὅτι η ἐνέργεια προτέρα ἐστὶ τῇς δυνάμεως, καὶ συμπεραίνει τοῦτο οὕτως. Τὸ ἐξ ἀνάγκης 10 ἐν κατ' ἐνέργειάν ἐστιν, ὡς εἰργάται· ισοδυναμεῖ γὰρ τῷ δυνατῷ, διπερὶ τοῦ κατ' ἐνέργειαν. Εἰ τοίνυν τὸ ἐξ ἀνάγκης ὃν ἀτίθετον ἐστι, τὸ δὲ ἀτίθετον ἐστι πρότερον τοῦ φθαρτοῦ, καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης πρότερόν ἐστι τοῦ δυνατοῦ. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐξ ἀνάγκης κατ' ἐνέργειάν ἐστι, καὶ η ἐνέργεια προτέρα τοῦ τῇς δυνάμεως· ἔχει γὰρ ὡς η ἐνέργεια ἐν τῷ ἀτίθετῳ, τουτέστι τῷ δυνατῷ, καὶ η δύναμις ἐν τῷ φθαρτῷ, τουτέστι τῷ δυνατῷ, καὶ ἐναλλακτό. Άρα ὡς τὸ ἀτίθετον ἔχει πρὸς τὸ φθαρτόν, διτι πρότερόν ἐστιν αὐτοῦ, καὶ f. 204 η ἐνέργεια | πρὸς τὴν δύναμιν ἔχει, ὅτι προτέρα ἐστὶν αὐτῆς.

πρότερον { ἐνέργεια δύναμις
 ἀτίθετο φθαρτό.

25

Καὶ τὰ μέν.

Εἰτα τίθηται τὸ δεύτερον συμπέρασμα, ἐν τῷ θεωρεῖ πῶς ἔχουσιν τὴν δύναμιν καὶ η ἐνέργεια ἐν τοῖς πράγμασι. Φηγεῖ γὰρ ὅτι τὰ μὲν εἰσὶν ἀνευ δυνάμεως ἐνέργεια, οἷον αἱ πρώται σύσταται καὶ οἱ θεοὶ κατ' αὐτόν αὐτά: γὰρ αἱ ἐνεργοῦσι καὶ ἐνεργεῖσι αἱ εἰσὶν, μὴ προγραμμένης δυνάμεως, εἰ καὶ τοις τρόπῳ ἐνέργειαι εἰσὶ μετὰ δυνάμεως, καθόσσον ἔχουσι δύναμιν, τοις ἐστὶν ἀρχὴν πάσης ἐνέργειας, καὶ τοις η αὐτὴν ἐστι τῇ ἐνέργειᾳ κατὰ τὸ πράγμα ἐν αὐταῖς· τὰ δὲ εἰσὶν ἐνέργειαι μετὰ δυνάμεων αἵτινες ἐνέργειαι τῇ μὲν φύσει εἰσὶ πρότεραι τῶν δυνάμεων, τῷ δὲ χρόνῳ

3-7 α'. β'. γ'. δ. om A 3-6 οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι dans la marge de gauche
om BC 4 οὐ² en marge A, om C; μὴ interligne A, om C

ὕστεραι· ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ γεννητὰ καὶ φυτικὰ ὅλως, ἐν οἷς
ἡ δύναμις προτέρα ἔστι τῷ χρόνῳ τῆς ἐνέργειας· τὰ δὲ εἰσαὶν οὐδέποτε
ἐνέργεια, ἀλλὰ δύναμις μόνον, ὡς ἔχει ἡ ἐπ' ἀπειρον διαίρεσις τοῦ συνε-
χοῦς καὶ ἐπ' ἀπειρον αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ, μᾶλλον δὲ ὡς ἔχει ἡ ὑλη
καθ' αὐτὴν, τοις οὐκ ἔστιν ἐνέργεια, ἀλλὰ δύναμις μόνον. Ἐπειδὴ γάρ ἡ
μὲν δύναμις ἐκ τοῦ μέρους τῆς ὑλῆς λαμβάνεται, ἡ δὲ ἐνέργεια ἐκ τοῦ
εἶδους, ἡ μὲν εἶδος μόνον ἔστιν ἐξηγούμενον πάντῃ τῇς ὑλῆς καὶ ἐνέργεια
μόνον, τοῦτο ἔστιν οὐκ ἔχον δύναμιν προηγουμένην τῇς ἐνέργειας· ὁ δὲ
ὑλη μόνον ἔστιν ἐπειργμένη πάντας εἶδους, τοῦτο δύναμις μόνον ἔστιν
ἐνέργειας ἀνευ· ἡ δὲ σύνθετην ἔστιν ἡ ὑλη καὶ εἶδους, τοῦτο ἐνέργειαν
ἔχει μετὰ δυνάμεως, καὶ ἐπεὶ προτέρα ἔστι τῷ λόγῳ τοῦ ὑποκειμένου ἡ
ὑλη ἐν τῷ συγθέτῳ, καὶ ἡ δύναμις προτέρα ἔστι τῇς ἐνέργειας ἐν τῷ τῷ
δύναμιν ἔχοντι, εἰ καὶ ἀπλῶς προτέρα ἔστιν ἡ ἐνέργεια τῇς δυνάμεως.

¹⁰ Ἰστέον γάρ ὅτι ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ δύναμις παραβάλλεσθαι δύνανται ἡ
καθόσον εἰσὶν ἐν ἑτέρῳ καὶ ἑτέρῳ ὑποκειμένῳ, ἡ καθόσον εἰσὶν ἐν τῷ
αὐτῷ· καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ ἡ καθ' αὐτὸς καὶ φύσει, ἡ κατὰ τὸν χρόνον.
Τῷ μὲν οὖν προτέρῳ τρόπῳ ἡ ἐνέργεια ἔστι προτέρα τῇς δυνάμεως, εἰ
γε καὶ τὸ ποιοῦν ἔστι πρότερον τοῦ ποιούμενου, καὶ τὸ τελειωτικὸν τοῦ
τελειουμένου, ἡ δὲ ἐν τοις δύναμις τελειοῦται καὶ πρόεισιν εἰς ἐνέργειαν
διὰ τοις ἄλλου | ἐνέργειᾳ σητος, οἷον τὸ δυνάμεις θερμὸν διὰ τοῦ ἐνέργειᾳ f. 204
θερμοῦ. Τῷ δὲ δευτέρῳ τρόπῳ γίγουν καθὸ θεωροῦνται ἐν τῷ αὐτῷ
πράγματι, τῷ μὲν χρόνῳ ἔστι προτέρα ἡ δύναμις τῇς ἐνέργειας· δυνάμεις
γάρ ὃν τι πρότερον, εἴτα γίνεται ἐνέργειᾳ, οἷον ἐνέργειᾳ φιλοσοφεῖ ὁ
δυνάμεις πρότερον φιλόσοφος ὅν, καὶ ἐνέργειᾳ προάγει δμοῖον ἐαυτῷ ὁ
δυνάμεις πρότερον τοιοῦτος ὅν καὶ τὴν τοῦ προάγειν δύναμιν ἔχων· ἀλλὰ
τῷ φύσει προτέρα ἔστιν ἡ ἐνέργεια τῇς δυνάμεως, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος
τῇς ὑλῆς.

Remarques.

Σημειώσεις.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον πρὸς τὴν τάξιν τοῦ κειμένου. Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ
ταύτῃ ἀναγνώσει δεῖ σημειοῦσθαι καὶ ἀπορεῖν ἔνια, ὅν τὰ ἀναγκαῖότερα
μετρίως ἔκθησμα.

Καὶ δεῖ πρῶτον εἰδέναι, διὰ τὸ μετὰ λόγου ἡ λογικὴ δύναμις τετραχῶς
ἔστιν· πρῶτον μὲν ὡς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων περὶ ὅν δυνατὸν λόγον
διεῖναι, ἡ μέτρον ἕρητόν, ὃν τρόπον τῶν γραμμῶν τὰς μὲν λέγομεν ἀλόγους, ³⁵
τὰς δὲ λόγον ἔχούσας· δεύτερον, δύναμις λέγεται λογικὴ ἀπὸ τοῦ λόγου
εἰτουν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἢτις οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ κατ' οὐσίαν τῷ οὗ ἔστιν,